

Národní institut pro další vzdělávání MŠMT
Senovážné náměstí 25, 110 00 Praha 1

Olympiáda v českém jazyce
45. ročník, 2018/2019
Školní kolo – zadání – II. kategorie

přidělené soutěžní číslo	body		
	gramatika	sloh	celkem

Jméno a příjmení:

1. V televizní besedě zaznělo souvětí: *Když herec hraje nějakou roli, je pro něj snadné někoho urážet, protože se štítí postavou, kterou hraje.*

a) Vypište ze souvětí slovo, jež je z dnešního hlediska užito nenáležitě, a napište pod ně slovo náležité (ve správném tvaru). Jiné změny v souvětí neprovádějte.

b) K oběma tvarům z bodu a) přiřipšte jejich základní slovníkové podoby (tj. tvary těchto slov, které byste našli ve slovníku jako heslová slova) a uveďte jejich význam.

c) Napište větu, v níž tvar vypsaný ze zadaného souvětí použijete z dnešního hlediska náležitě.

2. a) Napište větu, v níž je možné navzájem zaměnit slova *titěrný* a *malinký* jako synonyma.

b) Napište větu, v níž je užito slovo *malinký* a není možné ho nahradit slovem *titěrný*, aniž by se změnil její význam.

c) Napište větu, v níž je užito slovo *titěrný* a není možné ho nahradit slovem *malinký*, aniž by se změnil její význam.

3. Jsou zadány věty:

- i) *Na svátek svatého Václava máme prázdniny.*
- ii) *Na prvního máje bývá obvykle hezké počasí.*
- iii) *Na oslavě bratrových narozenin jsem se přejedla zmrzlinou.*

a) V každé větě určete, ve kterém pádě je podtržené podstatné jméno následující po předložce *na*.

- i)
- ii)
- iii)

b) Jeden z těchto pádů se běžně s předložkou *na* nepojí. Napište který a vysvětlete, proč je to v zadané větě přesto možné.

4. Je zadán slovní tvar *převáží*, který může být tvarem různých slov. Užijte ho ve větách nebo souvětích tak, aby byl zřetelný jeho význam, a napište jemu příslušný slovníkový tvar. Uveďte všechny možnosti řešení, ale neuvádějte různé významy téhož slova, tj. každý slovníkový tvar doplňte do tabulky jen jednou.

Slovníkový tvar	Příkladová věta nebo příkladové souvětí obsahující tvar <i>převáží</i>

5. V rozhlasové reportáži zazněla věta: *Tento víkend se koná muzejní noc, letos už čtvrtá.*

a) Tato věta umožňuje dvojí chápání. Vysvětlete oba její významy.

b) Přeformulujte ji dvěma způsoby tak, aby pokaždé umožňovala pouze jednu interpretaci.

6. a) Podtržením vyznačte hlavní slovní přízvuky v následujících větách.

To se tře hadříkem.

To setře hadříkem.

Přines mi to pivo.

Přines mi topivo.

b) Vysvětlete, proč jsou přízvuky v rámci každé dvojice vět umístěny různě.

7. V poslední době často slyšíme větu: *Letos si připomínáme stoleté výročí založení republiky.*

a) Napište, co je na spojení *stoleté výročí* v dané souvislosti neobvyklé.

b) Přeformulujte zadanou větu dvěma způsoby tak, že odstraníte slovo *stoletý*, ale význam vět zůstane stejný.

c) Napište větu, v níž je slovo *stoletý* užito v jiném významu než v zadané větě.

Národní institut pro další vzdělávání MŠMT
Senovážné náměstí 25, 110 00 Praha 1

Olympiáda v českém jazyce
45. ročník, 2018/2019

Školní kolo – slohový úkol – II. kategorie

Slohový útvar je volný, téma zpracujte formou prózy.
Doporučená délka je 25–30 řádek.

přidělené soutěžní číslo	body

Jméno a příjmení:

Stojím tu už celá staletí

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Národní institut pro další vzdělávání MŠMT
Senovážné náměstí 25, 110 00 Praha 1

Olympiáda v českém jazyce
45. ročník, 2018/2019

Školní kolo – řešení – II. kategorie

1. Příklad řešení:

- a) *štítl se – zaštiťuje se / zaštítl se* (Pokud soutěžící uvede jiné vhodné sloveso, např. *kryje se*, uznávejte jej.)
b) *štítl se* (mít k něčemu odpor, nechut') – *zaštiťovat se / zaštítl se* (brát/vzít si něco jako ochranu, záštitu; chránit / ochránit se před něčím)
c) *Můj bratr se štítl hadů a já pavouků.*

Bodování:

- a) Za každý správně uvedený tvar – 1 bod, celkem tedy maximálně 2 body.
b) Za dvojici slovníkových tvarů a vysvětlení jejich významů – 1 bod.
Uznávejte za plný počet bodů i tvary sloves bez zvrátneho *se*.
c) Za vhodnou příkladovou větu – 1 bod.

Maximálně tedy 4 body.

2. Příklad řešení:

- a) *Nožička je k brýlím připevněná titěrným/malinkým šroubkem.*
b) *Když je člověk ještě malinký, starají se o něj rodiče.*
c) *Vyrábět ozdoby ze skleněných korálek je taková titěrná práce.*

Bodování:

- a) Za vhodnou větu, v níž lze slova zaměnit – 1 bod.
b) Za vhodnou větu, v níž nelze slova zaměnit – 1 bod.
c) Za vhodnou větu, v níž nelze slova zaměnit – 1 bod.

Maximálně tedy 3 body.

- 3. a) i) 4. pád, ii) 2. pád, iii) 6. pád;**
b) ii) 2. pád.

Lze přijmout dvojí vysvětlení. **Příklady řešení:** V zadané větě je jeho užití umožněno tím, že jde o elipsu (výpustku): mezi slovním spojením *prvního máje* a předložkou *na* je vynecháno slovo *den/svátek*, které je ve 4. pádě a na němž spojení *prvního máje* závisí jako neshodný přívlastek. NEBO Konstrukce mohla vzniknout mechanickou analogií podle *na svatého Vojtěcha*, kde je tvar druhého a čtvrtého pádu stejný (není jednoznačné, který pád byl ve spojení použit).

Pozn. Termín *elipsa* ani určení větného členu nevyžadujte.

Bodování:

- a) Za správné určení pádů ve 3 větách – 2 body;
za správné určení pádu ve 2 větách – 1 bod.
b) Za uvedení správného pádu nebo věty, v níž se tento pád vyskytuje – 1 bod;
za výstižné vysvětlení – 2 body; při drobných formulačních nedostacích – 1 bod.

Maximálně tedy 5 bodů.

4. Příklad řešení:

Převázat: Když v obchodě požádáte o dárkové balení koupeného zboží, zabalí vám ho do ozdobného papíru a převáží stuhou.

Převážít: Pokud má personál letiště podezření, že je zavazadlo příliš těžké, převáží jej na kontrolní váze.

Převážet: Tanker je loď, která převáží ropu.

Bodování: Za každý infinitiv – 1 bod, za každé vhodné užití tvaru – 1 bod.
Maximálně tedy 6 bodů.

5. Příklad řešení:

a) Věta může znamenat buď že se muzejní noc zatím celkově konala čtyřikrát (nevíme kdy, např. jednou ročně v posledních třech letech) a tento víkend se koná počtvrté, nebo že se v letošním roce konala už třikrát a tento víkend počtvrté (ale nevíme, kolikrát a jestli vůbec se konala v předchozích letech).

b) *Tento víkend se koná už čtvrtý ročník muzejní noci.*

Tento víkend se koná muzejní noc, v průběhu letošního roku / za letošní rok už počtvrté.

Bodování:

a) Za výstižné vysvětlení obou významů – 2 body; při drobných stylizačních nedostatcích 1 bod. Za vysvětlení 1 významu – 0 bodů.

b) Za každý vhodně formulovaný příklad – 1 bod.

Maximálně tedy 4 body.

6. a) *To se tře hadříkem. To setře hadříkem. Přines mi to pivo. Přines mi topivo.*

b) **Příklad řešení:** V češtině je hlavní slovní přízvuk většinou na první slabice slova. Výjimkou jsou příklonky (v zadaných větách *se, mi*), které přízvuk nemají vůbec.

Bodování:

a) Za správné vyznačení všech přízvuků – 2 body, za 1 chybně – 1 bod, za 2 a více chyb – 0 bodů;

b) Za výstižné vysvětlení – 2 body, při drobných stylizačních nedostatcích – 1 bod.

Maximálně tedy 4 body.

7. Příklad řešení:

a) Slovo *stoletý* obvykle vyjadřuje, že něco existuje/trvá po dobu sta let, v zadané větě je ale míněno výročí události, která se stala před sto lety.

b) *Letos si připomínáme sté výročí založení republiky. / Letos si připomínáme sto let od založení republiky.*

c) *Sedl jsem si do stínu stoletého dubu.*

Bodování:

a) Za vhodné vysvětlení – 1 bod.

b) Za každou vhodnou větu – 1 bod, maximálně tedy 2 body.

c) Za vhodnou příkladovou větu – 1 bod.

Maximálně tedy 4 body.

Celkem tedy maximálně 30 bodů.

Slohový úkol hodnotíte:

A) slohovou úroveň textu, zejména:

- dodržení tématu a formy, je-li stanovena
- nápaditost a originalitu zpracování
- celkovou výstavbu a členění textu, jeho plynulost a návaznost
- vhodný výběr jazykových prostředků přiměřeně ke stylu textu – posuzujte celkový výběr prostředků lexikálních, tvaroslovných a syntaktických, funkčnost volby spisovných a nespisovných prostředků
- větnou stavbu přiměřenou stylu textu

B) jazykovou a pravopisnou správnost projevu, zejména:

- pravopisnou správnost včetně dodržování pravidel interpunkce
- znalost kodifikace ve všech jazykových plánech – v hláskoslovném, morfologickém, lexikálním i syntaktickém plánu

Bodování části **A)** 0–10 bodů.

Bodování části **B)** 0–10 bodů.